

משרד החנוך והתרבות - המחלקה לתרבות חורנית

ג ל ו נ ו ת ל ע י ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
בעריכת נחמה ליבוביץ
שנת העשרים וחמש

במדבר (תשכ"ו)

פרק א'

א. ויהיו כל פקודי בני ישראל לבית אבותם.

רמב"ן: הוצרך הכתוב להגיד מספר הכלל לאחר שהגיד הפרטים, כי נצטוו משה ואהרן, שיידעו מספר מפקד העם ויידעו מספר כל שבט, כי כן דרך המלכים למנות את העם; ולא הבינותי טעם המצוה הזאת למה צוה בה הקב"ה, כי היה צורך שיתיחסו לשבטיהם בעבור הדגלים, אבל ידיעת המספר לא ידעתי למה צוה שידעו אותו.

אולי להודיעם חסדו עליהם, כי בשבעים נפש ירדו אבותיהם מצרימה ועתה הם כחול הים וכך מבני עשרים. ואחרי כל דבר ומגפה ימנע, להודיע כי הוא "משגיא לגויים". (המליצה שאולת מאיוב י"ב, כ"ג). "ימחץ וידיו תרפינה" (איוב ה, יח) כמו שאמרו רבותינו: "מרב חובתם מונה אותם כל שעה". ועוד: כי הנא לפני אבי כל הנביאים ואחיו קדוש ה', וחוא בודע אליהם בשמו, יהיה לו בדבר הזה זכות וחיים, ... כי ישימו עליהם עינם לטובה יבקשו עליהם רחמים: ר' אלוקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ולא ימעיט מספרכם... ובמדבר רבה ראיתי כך: "במספר שמות לגלגלותם", אמר לו הקב"ה למנותם בכבוד ובגדולה לכל אחד ואחד, לא תהיה אומר לראש המשפחה: "כמה במשפחתך? כמה בני יש לך?" אלא כולחון יהיו עובדין לפניך באימה ובכבוד ואתה סונה אותם. הלא הוא דכתיב: "במספר שמות מבן עשרים שנה ומעלה לגלגלותם".

ויתכן שנאמר עוד, כי היה זה דרך שהמלכות עושה בבואה למלחמה, כי עתה היו מזומנים להיכנס לארץ ולבוא במלחמה עם מלכי האמורי אשר בעבר הירדן ועם השאר כולם, כמו שאמר "נוסעים אנחנו אל המקום אשר אמר ה'" (במדבר י', כ"ט), והיו משה והנשיאים צריכים לדעת מספר חלוצי צבא המלחמה וכן מספר כל שבט ושבט ומה יפקוד עליו בערבות מואב במערכות המלחמה, כי התורה לא תסמך על הנס שירדוף אחד אלף וזה טעם "כל יוצא צבא בישראל" כי הסנין מפני צבא המלחמה.

ועוד: שיחלק להם הארץ למספרם וידע כמה חבלים יפלו להם מן הארץ הנכבשת להם, כי לולא דבר המרגלים היו נכנסים שם מיד.

- (1) מה הטעמים השונים הנחנים ברמב"ן למנין זה?
- (2) הסבר את המלים המסומנות בקו.
- (3) הסבר האין דברי הרמב"ן כאן סותרים דבריו בשמות י"ב ס"ז סוף דבריו "ומן הנסים הגדולים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים, שהם יסוד התורה כולה, שאין לאדם חלק בתורה משה רבנו עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו, שכלם נסים, אין בהם טבע ומנחנו של עולם בין הרבים בין ביחיד... הכל בגזרת עליון.
- העזר בתשובתך בדברי הרמב"ן דברים כ', ה' ד"ה וצוה ופקדו שרי הצבאות... כי התורה תצוה כדרך הארץ ותעשה הנסים עם יראיו בסתר, ואין החפץ לפניו לשנות טבעו של עולם.
- (4) איזה פרט ספרטי בצוץ המפקד מחזק את הטעם השלישי של הרמב"ן?

ב. בעל עקדת יצחק נחקדמות לפ' במדבר.

... והיה הסנין לגלגלותם להודיע, שאין להם עמידה וקיום במין לבד, ככל שאר הנמצאות החיות ובטנות, אלא להעלותן אל על... שכל אחד מהם יהיה לו חשיבות בפני עצמו כמלך וככהן... כי באמת חיבת יחירת בודות להם בזה; וזה טעם נפלא שיזכיר כל אחד בשמו ויחסו בשוה... כי כלם שוים במעלה ומעלת כל אחד בפרדת סמעת חברו.

1. הסבר את המלים המסומנות בקו.
2. בגד איזו השקפה (הרווחת גם כיום) פונה כאן בעל העקדה?
3. לאיזה מטעמי הרמב"ן דלעיל קרוב טעמו?